עין משפט נר מצוה

א א טוש"ע ח"מ סי' מד סעיף ט:
ב ב מיי' פכ"ו מהל' מלוה ולוה הל' ח ועיין במ"מ סמג עשין לד טוש"ע שם ס"ה:

◆

תורה אור השלם

1 וָאֶקַּח אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה אֶת הֶחָתוּם הַמִּצְוָה וְהַחֻקִּים וְאֶת הַגָּלוּי:
ירמיהו לב יא

2 לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת בְּכָל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר:
דברים יט טו

3 שָׂדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר וְחָתוֹם וְהָעֵד עֵדִים בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבִסְבִיבֵי יְרוּשָׁלִַם וּבְעָרֵי יְהוּדָה וּבְעָרֵי הָהָר וּבְעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב כִּי אָשִׁיב אֶת שְׁבוּתָם נְאֻם יְיָ:
ירמיהו לב מד

◆

מוסף רש"י

עצה טובה קא משמע לן. שיהא שטרי בידי מוכן לראיה ולא יזקק לעדים כשיערערו עליו (לעיל כח:).

◆

רבינו גרשום

זהו פשוט שכתוב פשוט כספר: וחתום זה מקושר. כלומר שצרור וחתום תפור וקשור (א) בינו: והעד שנים. כדכתיב לא יקום עד אחד באיש ממשמע שנאמר עד איני יודע שהוא אחד ומה ת"ל אחד ללמדך כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיפרוט לך הכתוב אחד ה"נ האי והעד שנים הן הואיל דלא כתב אחד: עדים שלשה. דמדקאמר והעד שנים מכלל דעדים שלשה הן: איפוך אנא. ואימא ג' לפשוט וב' למקושר. ומשני לא ס"ד דמתוך שנתרבה מן הפשוט בקשריו כדקאמרי' נתרבה נמי בעדים דליהוי משונה מן הפשוט: ורפרם אמר מהכא. דפשוט ומקושר מן התורה דכתיב ואקח את ספר המקנה וגו' ספר זה פשוט כמו ספר: חתום זה מקושר. שקשור וחתום ותפור בינו ועדיו: גלוי זה פשוט שבמקושר שאר כתיבת כל השטר הוי פשוט וגלוי מדקאמר מצוה מכלל דאיכא בהאי דליתא בהאי: רמי בר יחזקאל אמר מהכא. איכא למשמע דאיכא שני מיני גט: ע"פ שנים עדים או שלשה עדים עיין לקמן, וצריך למקושר ג' עדים ולפשוט ב'. ומקשינן לר' חנינא ולרפרם ולרמי בר יחזקאל וכי כל הני קראי דמוכח לגט פשוט ולמקושר להכי הוא דאתא: עצה טובה קמ"ל. ירמיה הוא דאזהר להו לישראל כשקנו שדות צריך לכם לכתוב שטרות ולהחתים עדים ויהא שמור בידכם לפי כשתלכו בגלות כשיחזרו העדים או יוליכום בשם למקום רחוק ולא ימצאו העדים לפניך צוה להם לכתוב שטרות ולשומרן שלא יקפרו בהם העדים. והא נמי דאמר

זה פשוט וחתום זה מקושר והעד שנים עדים שלשה הא כיצד שנים לפשוט שלשה למקושר ואיפוך אנא מתוך שנתרבה בקשריו נתרבה בעדיו רפרם אמר מהכא ¹ואקח את ספר המקנה את החתום המצוה והחקים ואת הגלוי ואקח את ספר המקנה זה פשוט את החתום זה מקושר ואת הגלוי זה פשוט שבמקושר המצוה והחקים אלו דברים שבין פשוט למקושר הא כיצד זה עדיו שנים וזה עדיו שלשה זה עדיו מתוכו וזה עדיו מאחוריו ואיפוך אנא מתוך שנתרבה בקשריו נתרבה בעדיו רמי בר יחזקאל אמר מהכא ²על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר אם תתקיים עדותן בשנים למה פרט לך בשלשה לומר לך שנים לפשוט שלשה למקושר ואיפוך אנא מתוך שנתרבה בקשריו נתרבה בעדיו והני להכי הוא דאתו כל חד וחד למילתיה הוא דאתא לכדתניא ³שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום ᵃעצה טובה קא משמע לן ואקח את ספר המקנה הכי הוה מעשה על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים ᵇלהקיש שלשה לשנים בפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן אלא מקושר מדרבנן וקראי אסמכתא בעלמא וטעמא מאי תקינו רבנן מקושר אתרא דכהני הוו והוו קפדי טובא ומגרשי נשייהו ועבדי רבנן תקנתא אדהכי והכי מיתבא דעתייהו התינח גיטין שטרות מאי איכא למימר כדי שלא תחלק בין גיטין לשטרות היכן עדים חותמין רב הונא אמר בין קשר לקשר ורב ירמיה בר אבא אמר אחורי הכתב וכנגד הכתב מבחוץ אמר ליה רמי בר חמא לרב חסדא לרב הונא דאמר בין קשר לקשר קא סלקא דעתין בין קשר לקשר מגואי והא ᶜההוא מקושר דקאתא לקמיה דרבי ואמר רבי אין זמן בזה אמר ליה רבי שמעון ברבי לרבי שמא בין קשריו מובלע פלייה וחזייה ואם איתא אין זמן בזה ואין עדים בזה מיבעי ליה אמר ליה מי סברת בין קשר לקשר מגואי לא בין קשר לקשר מאבראי וניחוש דלמא זייף וכתב מאי דבעי וחתימי סהדי דכתיב ביה שריר וקיים וניחוש דלמא כתב מאי דבעי והדר כתב שריר וקיים אחרינא ᵈחד שריר וקיים כתבינן תרי שריר וקיים לא כתבינן וליחוש דלמא מחיק ליה לשריר וקיים וכתב מאי דבעי והדר כתב שריר וקיים הא אמר ר' יוחנן ᵉתלויה מקויימת כשרה

מחק

מחק

תקנו רבנן מקושר כו'. מספקא לן בזמן הזה כשכהן מגרש אשתו אם צריך לעשות מקושר כי מתוך התקנה משמע שאין לגרש כי אם במקושר אך לפי שאין אנו בקיאין בו כטוב נכון יותר לעשותו פשוט שהוא קל יותר אי נמי לא תקינו רבנן כי אם בלותו מקום ור"י היה אומר (ה) דתקינו רבנן מקושר לא שיהא חובה לעשותו כן אלא כדי שלא יפסידו נשותיהן התקינו לעשותו כן: **שלא** תחלוק בין גיטין לשטרות. שאם תפסלנה בשטרות אתי למיפסל אף בגיטין אי נמי אי לא עבדי שטרי מוב מקושר אתי שיימנו (ו) לעשותו גם בגיטין אלא מתוך שהורגלו לעשותו מקושר יעשו בגיטין ולפירוש קמא אין להקשות משטרות שאנו פוסלין בעד כותי וגיטין מכשירין ולא גזרינן גיטין אטו שטרות דהתם היינו טעמא משום דאין עדי הגט חותמין זה בלא זה ומדלותי אתיס ברישא ש"מ חבר הוא אבל עדי שטר חותמין זה בלא זה: **רב** ירמיה בר אבא אמר אחורי הכתב כנגד הכתב מבחוץ. אי לא אמר אלא אחורי הכתב כנגד הכתב ולא אמר מבחוץ הוה אמינא כנגד הכתב היינו כלפי הכתב ואחורי הכתב היינו למעלה מן הכתב שאינו למטה כשאר חתימות ואי [הוי] אמר אחורי הכתב מבחוץ (ז) ה"א אפי' בין קשר לקשר קמ"ל כנגד הכתב ולא כנגד הקשר ואי הוה אמר מבחוץ כנגד הכתב הוה אמינא לגלדין: **לרב** הונא דאמר בין קשר לקשר קס"ד מגואי. ואע"ג דתנן מקושר עדיו מאחוריו איכא למימר דשפיל קרי אחוריו בין שיטה לשיטה לפי (ח) (שאין) העד אחורי השיטה שתחתיו: **ואם** איתא אין זמן ואין עדים בזה מיבעי ליה. וא"ת לר' ירמיה נמי קשה דכיון שהיו (ט) אחוריו דכך אורך (י) השיטה והיה סבור בו שהוא פשוט היה לו לפסלו נמי משום עדים שהיו מאחוריו דתנן גט פשוט שכתוב עדיו מאחוריו פסול וכ"ת לא ידע מתני' כלל דהא לא ידע שיעשו שטר מקושר (י) עד שמעה לקמן אבל קודם לכן לא ולפי' פשוט שפסול כשעדיו מאחוריו לא היה יודע שהרי במתני' דפסלינן ליה היינו משום שלא יעשנו מקושר ויהיה מוקדם וכיון שלא היה יודע כלום במקושר לא היה יודע בפשוט שפסול כשעדיו מאחוריו הא ליכא למימר הדא שאין סברא לומר שהרי לא היה בקי בשטר פשוט ועוד קשה דא"ל ר"ש בריה (כ) בין קשריו מובלע מגלא ליה רבי לא שנאה ר"ש מנה ליה ועוד אע"פ שלא היה יודע דפסול פשוט שעדיו מאחוריו משום דמקושר מיתפי בהדי פשוט ואיכא למימר כמו שלא היה יודע מתני' במקושר לא היה יודע גם בפשוט מ"מ היה לו לידע מתני' דגיטין (דף פז:) דתנן התם העדים החתומים ברחב הדף מן הצד מאחוריו בגט פשוט פסול וי"ל היה יודע רבי מתני' דפשוט ודמקושר (ל) ולא היה יודע דבמקושר שנה מוגין אותם על שמועה מוגין ולכן היה סבור שלא היו כותבין בין הקשרים שום עיקר השטר לכך היה מתמה אין זמן בזה דלא היה סבור שהיה כתוב בין הקשרים אבל לר' ירמיה ניחא שהיה יודע שעדיו מאחוריו ולכן יש להקשות ולתרץ כאמר דמשני מאבראי לרב הונא אבל זה קשה דמאי פירכא (מ) הא דלאעדים לא קפיד כיון שהן עדים להיות בין קשר לקשר שהרי היה יודע בגט מקושר וי"ל דהכי קא פריך דאם איתא לעדים נמי היה לו להקפיד דאם עיקר השטר ולא היה לכותבם אלא כפשיטות השטר ודוחק: וכשיעור

זה פשוט. כעין ספר: **וחתום**. משמע צרור וחתום ומקושר: **והעד שנים**. כדאמר בעלמא (סוטה דף ג:) כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיפרוט לך הכתוב אחד כמו שפרט לך לא יקום עד אחד באיש לכל עון וגו' [דברים יט] מכלל דעד סתם הרי כאן שנים: **מתוך שנתרבה בקשריו**. שהחמיר בו הכתוב והטריח לעשות קישורין החמיר נמי בריבוי עדים: **זה פשוט שבמקושר**. (א) התופס שכתוב כעין שלנו: **מצוה והוקים**. משמע שיש (ב) מיני חלוקי דינין בינייהו: **עצה טובה קמ"ל**. כדמפרש גבי חזקת הבתים (לעיל כט.) כדכתיב [ירמיה לב] ונתתם בכלי חרש למען יעמדו וגו': **כפלוגתא דר"ע ורבנן**. במס' מכות להקיש שלשה לשנים כו': **אלא מקושר מדרבנן הוא**. כדמפרש טעמא לקמן: **ומגרשי נשייהו**. מתוך כעס שהגט פשוט נכתב מהרה וכשנחים מרגוזם אינם יכולים להחזיר גרושותיהן כדכתיב ואשה גרושה מאישה לא יקחו (ויקרא כא): **היכן עדים**. דמקושר חותמין: **רב הונא אמר בין קשר לקשר**. וקא (ג) סלקא דעתך השתא מבפנים: **אחורי הכתב**. כנגד כל הכתב מבחוץ הכי ס"ל לרבי ירמיה בר אבא כדמוכח לקמן) דלדידיה מחזיקין חתימת עדים כנגד כל (ד) סוף הכתב ולדידיה אינו צריך לכתוב שריר וקיים שמקום חתימת העדים מקיים כל הכתב כנגדו מבפנים: **ואמר רבי אין זמן בזה**. בתמיה: **ואם איתא**. דבין קשר לקשר חתימי עדים מגואי והרי הן מובלעין בין קשריו כמו הזמן אמאי לא קפיד אלא אזמן אעדים נמי הוה ליה למיבעי אמאי אין עדים: **בין קשר לקשר מאבראי**. ונראין העדים בין תרילי הקשרין כדפרישית במתני': **וניחוש דלמא זייף וכתב מאי דבעי**. בסוף השטר שבמקושר שהרי חתימי סהדי בראש השטר בין הקשרים הואיל ואין העדים חתומים בסוף השטר: ומשני **דכתב בו**. בסוף השטר שריר וקיים דהיינו הוכחה של סוף השטר ואין יכול עוד להוסיף אחריו: **וניחוש דלמא זייף וכתב**. אחר ההוא שריר וקיים מאי דבעי וכתב שריר וקיים אחרינא בסוף מה שהוסיף: **תרי שריר וקיים לא כתבינן**. והרואה יודע שהוא זייף: ופריך **דלמא זייף ומחיק**: ומשני **דאמר ר' יוחנן תלויה מקויימת כשרה**. טעה הסופר והניח תיבה או שתים בין שיטה לשיטה ואחר כך קיימה בסוף השטר כמו שאנו כותבין תיבה פלונית דביני חטי שריר וקיים:

מסורת הש"ס

א) [לעיל כח: ע"ש ול"ע], ב) מכות ה: סנהדרין ט., ג) [לקמן קסד:], ד) [דף קסא.], ה) רש"ל השטר.

◆

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה זה פשוט שבמקושר התופס: (ב) ד"ה מצוה וכו' שיש שני חלוקי דינין: (ג) ד"ה רב הונא וכו' סלקא דעתיה השתא: (ד) ד"ה אחורי הכתב וכו' כנגד כל הכתב עד סוף השטר ולדידיה אינו צריך: (ה) תוס' ד"ה תקנו וכו' ור"י היה אומר דמאי דתקינו רבנן מקושר לא שיהיה חובה: (ו) ד"ה שלא וכו' שיימו מלעשותו מקושר גם בגיטין אבל מתוך שהורגלו לעשות מקושר יעשו גם בגיטין וכו' בעד כותי ובגיטין: (ז) ד"ה רב ירמיה וכו' ה"א אפי' בין קשר לקשר. נ"ב ופליג ארב הונא דאמר בין קשר לקשר דוקא אלא בכל ענין: (ח) ד"ה לרב הונא וכו' לפי שהעד אחורי השיטה כצ"ל ותיבת שאין נמחק: (ט) ד"ה ואם איתא וכו' דכיון שהיו העדים אחוריו דכך אורך השיטה: (י) בא"ד עד שמעה. נ"ב פירוש תוגין כדלקמן דף קסד ע"ב: (כ) בא"ד ר' שמעון בריה שמא בין קשריו: (ל) בא"ד דפשוט ודמקושר אלא שלא היה יודע: (מ) בא"ד נגמר דמשני מאבראי לרב הונא אבל זה קשה דמאי פירכא מהא דלעדים וכו' וי"ל דהכי קא פריך דאי איתא. נ"ב פי' שרבי היה יודע ממקושר אלא שהיה סובר דבראש השטר שנו התורף הוא מקושר והטופס הוא למטה בסוף השטר כפשוט שבמקושר והשתא מקושר דלאתי לקמיה דרבי היה פשוט וסופו מקושר ולכך תמה ואמר אין זמן בזה כי לא עלה על דעתו שהזמן כתוב בסוף השטר בתוך הטופס שהרי הזמן הוא בכלל התורף וכן נצריך לפרש למאי דסלקא דעתיה לרב הונא דאמר בין קשר לקשר מגואי דלפי סברת רבי אליבא דרב הונא דגם העדים צריכין להיות בראש השטר שבמקושר בין קשר לקשר שפיר קאמר [הוה ליה למיבעי נמי אמאי אין] עדים שהרי שניהם צריכים להיות בראש השטר שבמקושר לפי סברת רבי אליבא דרב הונא:

◆

רבינו גרשום (המשך)

ויבטלו הגט קודם שינתן לה: שאר שטרות דליכא למיסר בהן הכי אמאי עבדי להו מקושרין. ומשני שלא תחלוק בין גיטין לשטרות שיהיו שוין בכל מעשיהן הואיל וכולהו איקרו גט כדאמרינן לעיל: והיכן עדים חותמין. במקושר: רב הונא אמר בין קשר לקשר. קסבר באותו חלק שבפנים שהניח בין שיטה לשיטה ואותן ג' עדים באותן ג' שיטות של חלק וסבר כר' חנינא בן גמליאל דמתני' ואחר כך היו מקפלין ותופרין הקישורין שבהן הזמן והחתימה: ואמר רבי אין זמן בזה. לפי שהיה מקיפל ותפור הזמן בתוך הקשורין ולא היה רואהו

רפרם ואקח את ספר המקנה לאו משום דלהכי אתא אלא מעשה שהיה כך היה ולאו משום דילפינן מיניה כלום. [illegible]

וקרע רבי את התפירות וחזייה: ואם איתא. דעדים חתומין בין קשר לקשר ואינן נראין מאי האי דקאמר רבי אין זמן בזה: [illegible]

א) אולי צ"ל תפור וקשור בינו ובין עדיו כצ"ל וכ"כ לקמן בד"ה חתום. ג) הלשון לצריך תקון כמו"ן קצת ול"ע.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones